

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ З НИЗЬКИМ РІВНЕМ ДОХОДІВ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ

©2018 ОЛІЄВСЬКА М. Г., ПЕТРУХА С. В.

УДК 330.3:336.5

Олієвська М. Г., Петруха С. В. Фінансування освітньо-наукової діяльності в країнах з низьким рівнем доходів на душу населення

Мета статті полягає в дослідженні кореляції рівня доходів на душу населення з фінансовим забезпеченням освітньо-наукової сфери, а на цій основі – окреслення напрямів підвищення ефективності фінансування освіти у країнах з низьким рівнем доходів на душу населення з урахуванням його потенційної регуляторно-інституційної адаптивності до сучасних умов України. Проаналізовано сучасний стан економічного та соціального розвитку зарубіжних країн, згруповано країни за критерієм ВВП на душу населення і встановлено залежність між рівнем доходів на душу населення і рівнем державних витрат на освіту. Виявлено, що Україна належить до країн з низьким рівнем доходів на душу населення. Запропоновано потенційні напрями вдосконалення управління та фінансування освіти й науки, основними з яких є: оптимізація розподілу фінансових ресурсів; диверсифікація джерел фінансування шляхом розширення спектра освітніх послуг і залучення ресурсів приватного сектора тощо. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є виявлення взаємозалежності між рівнем доходів на душу населення і державними витратами на охорону здоров'я та соціальної захист з метою обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення фінансування основних видів діяльності, у яких відбувається формування й відтворення людського капіталу.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансування, освітньо-наукова діяльність, вища освіта, професійна підготовка, державні витрати на освіту.

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 16.

Олієвська Мирослава Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, науковий співробітник Академії фінансового управління (вул. О. Гончара, 46/48, Київ, 01034, Україна)

E-mail: 3mad@ukr.net

Петруха Сергій Валерійович – директор Інституту післядипломної освіти Академії фінансового управління (вул. О. Гончара, 46/48, Київ, 01034, Україна)

E-mail: psv03051984@gmail.com

УДК 330.3:336.5

UDC 330.3:336.5

Олієвская М. Г., Петруха С. В. Финансирование образовательно-научной деятельности в странах с низким уровнем доходов на душу населения

Цель статьи заключается в исследовании корреляции уровня доходов на душу населения с финансовым обеспечением образовательно-научной сферы, а на этой основе – определение направлений повышения эффективности финансирования образования в странах с низким уровнем доходов на душу населения с учетом его потенциальной регуляторно-институциональной адаптивности к современным условиям Украины. Проанализировано современное экономическое развитие зарубежных стран, страны сгруппированы по критерию ВВП на душу населения; установлена зависимость между уровнем доходов на душу населения и уровнем государственных расходов на образование. Выведено, что Украина относится к странам с низким уровнем доходов на душу населения. Предложены направления совершенствования управления и финансирования образования, основными из которых являются: оптимизация распределения финансовых ресурсов; диверсификация источников финансирования путем расширения спектра образовательных услуг и привлечение ресурсов частного сектора и т. п. Перспективой дальнейших исследований в этом направлении является определение взаимозависимости между уровнем доходов на душу населения и государственными расходами на здравоохранение, социальную защиту с целью обоснования предложенной по финансированию на достаточном уровне основных видов деятельности, в которых происходит воспроизводство человеческого капитала.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансирование, образовательно-научная деятельность, высшее образование, профессиональная подготовка, государственные расходы на образование.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 16.

Олієвська Мирослава Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, научный сотрудник Академии финансового управления (ул. О. Гончара, 46/48, Киев, 01034, Украина)

E-mail: 3mad@ukr.net

Петруха Сергей Валериевич – директор Института последипломного образования Академии финансового управления (ул. О. Гончара, 46/48, Киев, 01034, Украина)

E-mail: psv03051984@gmail.com

Oliievska M. H., Petrukha S. V. The Financing of Educational-Scientific Activities in the Countries with Low Income Per Capita

The article is aimed at studying the correlation of the income per capita level with the financial support of the educational-scientific sphere, and determining on this basis the directions of improving the efficiency of education financing in the countries with low income per capita, with attention to its potential regulatory-institutional adaptability to the current conditions of Ukraine. The current economic development of foreign countries is analyzed, the countries are grouped according to the criterion of GDP per capita; a correlation between the level of per capita income and the level of the State expenditure on education is determined. It is identified that Ukraine belongs to the countries with low income per capita. Directions of improvement of management and financing of education are suggested, the main of which are: optimization of distribution of financial resources; diversification of funding sources by expanding the range of educational services and attracting resources from the private sector, etc. Prospect for further research in this direction is to determine the interdependence between the level of income per capita and the State expenditure on health, social protection to substantiate proposals for financing at a sufficient level the main activities in which human capital is being reproduced.

Keywords: financial support, financing, educational-scientific activity, higher education, vocational training, the State expenditure on education.

Fig.: 1. Tbl.: 1. Bibl.: 16.

Oliievska Myroslava H. – PhD (Economics), Associate Professor, Research Associate of the Academy of Financial Management (46/48 O. Honchara Str., Kyiv, 01034, Ukraine)

E-mail: 3mad@ukr.net

Petrukha Sergiy V. – Director of the Institute of Postgraduate Education of the Academy of Financial Management (46/48 O. Honchara Str., Kyiv, 01034, Ukraine)

E-mail: psv03051984@gmail.com

Освіта та професійна підготовка, разом із такими вимірниками макроекономічного середовища, як ефективність системи охорони здоров'я, ринків фінансів, товарів і праці, адаптивність бізнесу до сучасних вимог технічних регламентів, його сукупний та секторальний інноваційний потенціал, що визначальним чином формують глобальну конкурентоспроможність, є релевантними в досягненні Цілей Сталого Розвитку ООН на 2015–2030 рр., у тому числі в частині фінансового забезпечення та створення умов для добробуту відповідного генотипу соціуму.

Рейтингування країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (*The Global Competitiveness Index*) у 2017–2018 рр. [12] яскраво демонструє привалювання найбільш розвинутих країн, зокрема Швейцарії, США, Сінгапуру, Нідерландів, Німеччини, Гонконгу, Швеції, Великобританії, Японії та Фінляндії за мультиконкурентоспроможністю. Тоді як Україна в цьому рейтингу посіла лише 81-е місце серед 137 рейтингованих країн (у 2016–2017 рр. – 85 місце), втративши свою конкурентоспроможність за такими індикативними вимірниками, як «Ефективність ринку праці», «Інновації та фактори вдосконалення», «Інфраструктура» та «Вища освіта і професійна підготовка». Відповідно одним із пріоритетних завдань є всеохоплююче зростання освітньо-наукової сфери, зокрема в частині локалізації таких кризогенних чинників, як дисбалансування компетентісних характеристик випускників закладів освіти з реальними потребами суб'єктів господарювання, недостатня їх адаптивність до інновацій, непродуктивна зайнятість, ускладнений їх доступ до нетрадиційних фінансових ресурсів, укорінення бідності й нерівність усередині країни та в порівнянні з іншими країнами світу. Отже, реформування національної освітньо-наукової сфери вимагає детального вивчення та критичного осмислення досягнень та розвитку освітньо-наукових систем у зарубіжних країнах та актуалізується Міністерством освіти і науки України реалізацією заходів з виконання «Плану пріоритетних дій Уряду на 2018 рік», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 р. № 244-р. [11].

Питання глобального рейтингування України, використання системи глобо-індикаторів для корекційної поведінки державних інституцій, відповідальних за формування та реалізацію освітньо-наукової політики, пріоритетизація в них завдань, визначених наднаціональними, національними й регіональними пріоритетами, вивчали як закордонні (Т. Віссер, Ф. Кендерс, Дж. Питерс, К. Рой, К. Терлоу), так і українські вчені (В. Кудряшов, Я. Котляревський, О. Мельниченко, А. Надточій, Н. Статівка та інші).

Питання розвитку економічних відносин у системі контрагентів освітньо-наукової сфери, фінансування, у т. ч. і бюджетного, їх діяльності досліджують фахівці ДНУ «Академія фінансового управління», ДУ «Інститут освітньої аналітики», ДНУ «Інституту

модернізації змісту освіти», Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, експерти Світового Банку. Особливе місце займають наукові роботи С. Гасанова, Я. Дьяченка, Т. Єфименко, В. Ковтунця, В. Осецького, К. Павлюк, О. Співаковського, Є. Стадного, О. Шарова, Т. Фінікова та інших.

Однак за сучасних умов актуалізується необхідність подальшого вивчення кращих світових практик фінансового забезпечення освітньо-наукової сфери високорозвинутих країн, а також їх диференціація в країнах з низьким рівнем доходів на душу населення.

Мета цієї статті полягає в дослідженні кореляції рівня доходів на душу населення з фінансовим забезпеченням освітньо-наукової сфери, а на цій основі – окреслення напрямів підвищення ефективності фінансування освіти у країнах з низьким рівнем доходів на душу населення з урахуванням його потенційної регуляторно-інституційної адаптивності до сучасних умов України.

Одним із вагомих інструментів впливу на розвиток освіти та науки є розробка та реалізація ефективної політики у сфері фінансового забезпечення, котре розглядаємо як «сукупність операцій, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів зі спрямуванням на забезпечення розвитку людського капіталу в цілому та освіти зокрема» [7, с. 27]. Фінансове забезпечення освітньо-наукової діяльності шляхом формування центральних і місцевих бюджетів, яке здійснюється з використанням таких фінансових інструментів, як податки, бюджетні видатки, міжбюджетні трансферти, податкові стимули та податкові санкції, є вагомим, але не єдиним джерелом її фінансування. Отже, актуалізуються питання пошуку та використання усіх факторів та резервів збільшення фінансування освіти, науки та розвитку людського капіталу на рівні регіонів.

На наш погляд, слушною є думка, що «у контексті вдосконалення системи вищої освіти через зменшення негативного впливу централізації та більшої адаптивності системи до сучасних вимог конкурентного середовища пріоритет набуває диверсифікація джерел фінансування та оптимізація розподілу фінансових ресурсів для їх раціонального використання» [14, с. 161].

Необхідність забезпечення якісної освіти, досягнення гідної праці та економічного зростання, зменшення нерівності та подолання бідності з метою забезпечення належного рівня життя [16] спонукає всі країни світу розробляти та впроваджувати ефективні системи фінансування на основі державних і приватних фінансових ресурсів.

Ефективність державних витрат, рівень освіти та професійної підготовки, працевлаштування та зайнятості показує Індекс людського капіталу (*Human Capital Index*), і у 2017 р. до першої п'ятірки країн,

котрі мають найвищі показники, увійшли Норвегія, Фінляндія, Швейцарія, США, Данія [15]. Частково такі показники було досягнуто за рахунок рівня ВВП, рівня доходів на душу населення, а також державних витрат на освіту (рис. 1).

Незважаючи на такі показники, країни світу використовують в середньому лише 62% людського капіталу, або, іншими словами, країни втрачають 38% своїх талантів. Серед 130 країн лише 25 використовують 70 і більше відсотків людського капіталу; 50 країн – від 60–70%; 41 країна – 50–60%; 14 країн – менше 50%, і це означає, що ці країни сьогодні залучають менше половини свого людського капіталу [15].

Таким чином, за критеріями: ВВП на душу населення і державні витрати на освіту вибірку країн доцільно об'єднати у три групи (табл. 1).

Водночас важливим є не сам факт збільшення матеріального багатства, а те, яку користь воно приносить суспільству, формами прояву чого може бути збільшення тривалості життя та освіченості населення [13, с. 203]. Якісна та доступна освіта є провідним фактором успіху розвинених країн світу. І як показали дослідження, у світі є:

1. Країни, котрі ще не досягли стратегічних цілей в освіті.
2. Країни, котрі мають ефективні національні системи освіти, зокрема:
 - ✦ застосовують заходи з диверсифікації грошових надходжень (у США система вищої освіти фінансується від іноземних студентів за рахунок надання широкого спектра послуг у таких секторах, як освіта, проживання, тор-

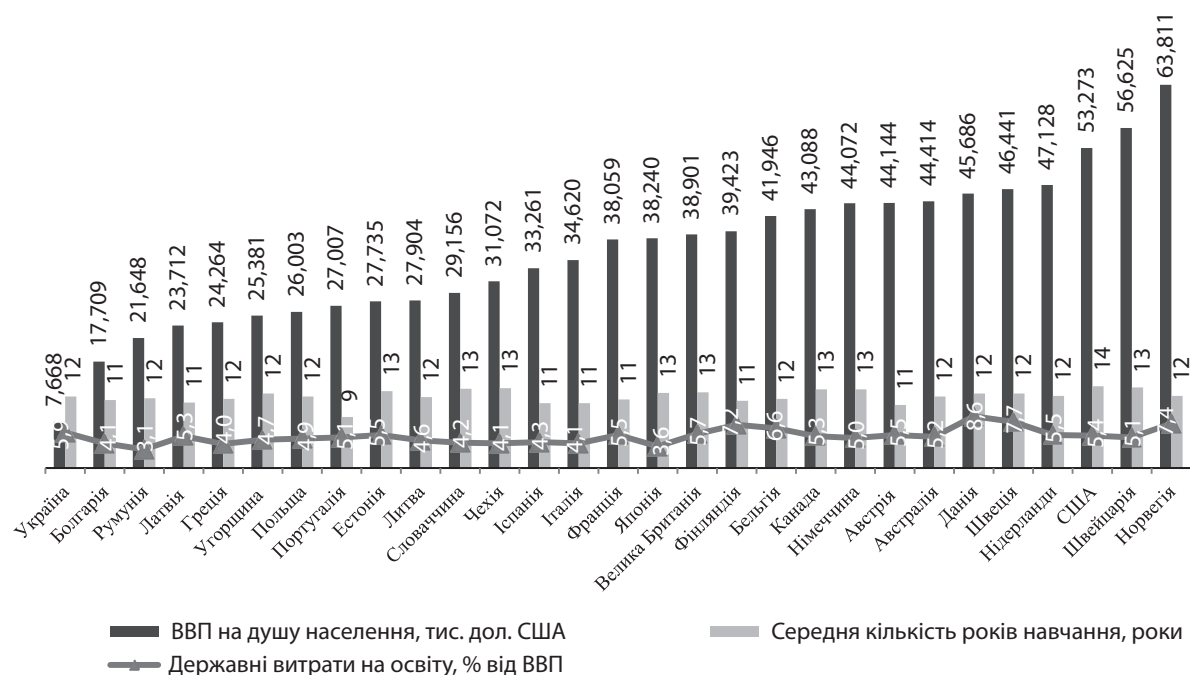

Рис. 1. Співвідношення ВВП на душу населення та державних витрат на освіту

Джерело: складено на основі [15].

Таблиця 1

Групи країн за рівнем ВВП на душу населення

Рівень ВВП на душу населення, дол. США	Середній рівень державних витрат на освіту, %	Середній щомісячний дохід, дол. США	Країна
Високий (понад 31 тис. дол. США)	5,65%	2500–5500	Норвегія, Швейцарія, США, Нідерланди, Швеція, Данія, Австралія, Австрія, Німеччина, Канада, Бельгія, Фінляндія, Велика Британія, Японія, Франція, Мальта, Італія, Іспанія, Кіпр
Середній (понад 23 тис. дол. США)	5,10%	1500–2500	Чехія, Литва, Естонія, Португалія, Польща, Угорщина, Латвія
Низький (менше 23 тис. дол. США)	4,87%	300–1200	Хорватія, Болгарія, Україна

Джерело: складено авторами на основі [15].

- гівля, транспорт, телекомунікаційні послуги, медичне страхування тощо) [14, с. 161];
- ✦ зосередили увагу на підготовці школярів до майбутнього працевлаштування та участі в житті суспільства (Японія);
- ✦ вдосконалили підготовку викладачів, щоб розвивати практичні навички; підтримують економічну освіту (Польща);
- ✦ покращили грамотність (щоб забезпечити світовий ринок дешевою робочою силою); сприяли розробці якісної шкільної системи; зосередилися на глибинному навчанні школярів і значно підвищили фінансування педагогічної освіти (Сінгапур);
- ✦ засновані на безкоштовній освіті – всі навчальні установи, включаючи навіть приватні, повністю фінансуються урядом, щоб дати безкоштовну та якісну освіту на всіх рівнях усім жителям країни (Ірландія);
- ✦ не приділяють особливої уваги якості освіти на початковому та середньому рівнях, хоча вища освіта має високий рівень розвитку за всіма параметрами (Велика Британія);
- ✦ передбачають надання максимальної свободи школярам і студентам; освіта там абсолютно безкоштовна і майже 100-відсоткова грамотність, що свідчить про високий рівень освітньої системи (Фінляндія – найкраща країна для емігрантів в плані освіти);
- ✦ фінансують освіту переважно за рахунок земельних урядів, муніципалітетів, федерального уряду і приватного сектора, при цьому державні витрати на освіту вдвічі перевищують витрати на військові потреби, а всі інвестиції в розвиток людини більше військових витрат у 15–20 разів (Німеччина);
- ✦ використовують таку форму довгострокового залучення і використання коштів для фінансування освіти та науки, як ендаумент-фонди (США) [1; 9];
- ✦ частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС-28 у 2015 р. у середньому становила 2,03% (більшою за середню частку витрат на НДР була у Швеції – 3,26%, Австрії – 3,07%, Данії – 3,03%, Фінляндії – 2,90%, Німеччині – 2,87%, Бельгії – 2,45%, Франції – 2,23%; меншою – у Кіпру, Румунії, Латвії та Мальти (від 0,46% до 0,77%)) [2].

Обмеженість фінансових ресурсів для забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності зумовлює: неможливість оновлення освітньої та наукової інфраструктури; скорочення обсягу НДР; обмеження доступу для населення до освіти внаслідок підвищення рівня її комерціалізації; ослаблення зацікавленості роботодавців у процесі підготовки фахівців. У кінцевому підсумку це призводить

до погіршення якості такої діяльності [14, с. 161]. Саме тому принципами державної політики країн, котрі можуть достатньою мірою фінансувати освіту та науку, але не повною мірою використовують свій людський капітал, сьогодні є:

1) високий індекс економічної свободи, що забезпечує свободу праці та її переміщення, свободу бізнесу, безпеку громадян, захист приватної власності, вільну конкуренцію за якість і ефективність, раціональну та науково обґрунтовану присутність в економіці держави, високий попит з боку економіки на інвестиції;

2) високий рівень якості життя;

3) висока інноваційна активність суб'єктів економічної діяльності;

4) значна перевага людського капіталу в порівнянні з фізичним капіталом у національному багатстві;

5) конкуренція між інноваційними засобами та підходами, ринковий вибір найбільш ефективних з них [5].

На основі вивчення українського та зарубіжного досвіду управління освітньо-науковою діяльністю науковці пропонують низку економічних напрямів вдосконалення такого управління в Україні, як країні з низьким рівнем доходів на душу населення та відповідно недостатнім фінансуванням освіти і науки. Зокрема: децентралізація управління системою освіти та розвиток автономії навчальних закладів; впровадження механізмів контролю якості надання освітніх послуг та ефективності управління навчальними закладами суб'єктам освітньої діяльності (суспільству, роботодавцям, особистості) через відповідні економічні та правові інструменти [14, с. 161].

На наш погляд, цей перелік варто доповнити фінансовими напрямами:

1. Оптимізація розподілу фінансових ресурсів за рахунок впровадження транспарентних механізмів бюджетного фінансування, удосконалення управління фінансовими ресурсами розпорядниками бюджетних коштів усіх рівнів та зміни менеджменту освіти та науки [7, с. 145–150].

2. Забезпечення безпосереднього зв'язку між обсягом видатків і результатами виконання програми (застосування програмно-цільового методу) [10, с. 27].

3. Перехід від бюджетного планування до бюджетного прогнозування на основі досвіду розвинутих країн (США, Австралія); це дасть можливість поставити стратегічні цілі та визначити шляхи їх досягнення [10, с. 29].

4. Цільове та критеріальне фінансування освіти – такими критеріями можуть бути: частка працюючих за спеціальністю; кількісні та якісні показники домогосподарств, до яких належать випускники різних освітньо-наукових рівнів; дотримання показників Інноваційного табло ЄС, а також потреб держави [7; 8].

5. Упровадження грантової форми фінансування навчання, наукових досліджень та стажування наукових працівників, а також програм державного фінансування стажування професорсько-викладацького персоналу в провідних університетах ЄС та світу з метою інтеграції української освіти і науки в Єдиний науковий (дослідницький) простір.

6. Зосередження фінансування на потужних університетах світового рівня зі значним викладацьким і науковим потенціалом, у т. ч. за рахунок зниження видатків на заклади освіти, які не мають перспектив науково-педагогічного розвитку.

7. Запровадження державних преференцій для наукової діяльності. Фундаментальні та прикладні НДДКР забезпечують досягнення економічних (зростання показників виробництва, вартості активів) та соціальних (поліпшення умов праці, розвиток культури, охорони здоров'я, науки, освіти) вигод за умови фінансування, а ризиковий характер таких операцій призвів до того, що суб'єкти господарювання є пасивними учасниками інноваційно-інвестиційної діяльності; приватний капітал у цій сфері використовується здебільшого великими компаніями.

8. Застосування спеціальних податкових режимів та пільг, що не суперечать нормам і правилам ринкового та державного регулювання [4].

9. Фінансування інтернаціоналізації вищої освіти – це створить нові можливості та сприятиме підвищенню доступності вищої освіти та її якості, впровадженню інноваційних методів роботи в системі вищої освіти [7].

10. Використання ендавменту та фандрейзингу в освітній практиці. Відомо, що навчальні заклади зі світовим ім'ям мають власних фінансових менеджерів та інвестиційні підрозділи, а окремі з них – і компанії з управління активами для інвестування, що забезпечує кращу орієнтацію щодо ринкових можливостей, диверсифікацію фондів і активне управління вільною грошовою ліквідністю. Інвестиційний портфель ендавментів формується передусім із традиційних активів (акції та облигації), а також включає вкладення у венчурний капітал, ринок нерухомості, охоплює хедж-фонди тощо [9, с. 89].

11. Перегляд та оптимізація вартості освітніх послуг. Відсутність обґрунтованої методики обчислення вартості освітніх послуг робить державне фінансування освіти неефективним і «дорогим» для платників податків, не відповідає концептуальним засадам ринкової економіки [4].

12. Диверсифікація джерел фінансування шляхом розширення спектра освітніх послуг та залучення ресурсів приватного сектора. Своєю чергою, це передбачає визначення найприйнятніших форм і методів фінансування підприємств, формулювання критеріїв ефективного вкладення капіталу, розроблення адекватних інструментів оцінки фінансово-інвестиційних ризиків.

13. Покращання умов для отримання доходів населення та збільшення розміру трудових доходів, доходів від ведення бізнесу, соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів, доходів від власності; детінізація доходів і легалізація статків населення [6].

14. Запровадження пільгових банківських кредитів, які передбачають покриття різниці між ринковою та пільговою ставками за рахунок державних коштів; такі кредити можуть надаватися з урахуванням успішності навчання; зобов'язання щодо відпрацювання за спеціальністю та інших умов [7, с. 151].

15. Розвиток інститутів громадського контролю за ефективним використанням державних коштів у фінансуванні освіти.

16. Удосконалення інноваційної інфраструктури – очевидними наслідками стане підвищення якості людського капіталу, залучення прямих іноземних інвестицій, збільшення кількості інноваційних підприємств.

З уважимо, що цілком слушною є позиція Академіка НАН України Т. Єфименко, що в Україні необхідно вдосконалювати науково-методичні засади ресурсної забезпеченості досліджень на основі кількісної та якісної оцінки їх результативності за принципами і методами кращого міжнародного досвіду, здійснювати достовірний та об'єктивний моніторинг процесів створення та впровадження наукового продукту [4]. Доцільними є подальша підтримка та розвиток Національної ради України з питань розвитку науки і технологій (яка була створена у квітні 2017 р. при КМУ і є постійно діючим консультативно-дорадчим органом) та Національного фонду досліджень (статус та завдання якого визначено Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; передбачається, що Фонд розподілятиме фінансування на наукові дослідження на конкурсних засадах). Це дасть можливість активізувати нові форми дослідницької інфраструктури та ресурсного забезпечення, послідовно інтегрувати вітчизняні доробки в європейський науковий простір. Державна підтримка також може бути реалізована через унормовані на міжнародному та національному рівнях бюджетно-податкові правила. Так, інструментами державної підтримки приватних інновацій є фіскальні важелі, включаючи програми інвестицій у НДДКР, захист прав інтелектуальної власності тощо.

Вагому роль у вдосконаленні фінансування освіти та науки в Україні відіграє державний протекціонізм, який передбачає не лише оптимізацію державних інструментів фінансування освіти та науки, але й стимулювання фінансування відтворення людського капіталу (у т. ч. освіти) суб'єктами господарювання та домогосподарствами [7, с. 152].

Вищезазначене цілком корелює із найважливішими завданнями та стратегічними пріоритетами,

такими як досягнення сталого розвитку; зменшення розриву в обсягах ВВП на душу населення між Україною та державами ЄС; досягнення конкурентоспроможності національної економіки на внутрішньому і світовому ринках на основі утвердження інноваційної моделі розвитку; соціальна переорієнтація економічної політики для покращення життя громадян; утвердження середнього класу; суттєве скорочення загрозливої диференціації доходів населення та подолання бідності [3, с. 184].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, зазначимо, що те, як країни розвивають людський капітал в цілому та підтримують освітньо-наукову діяльність зокрема, є чинниками їх довготривалого економічного зростання та покращення рівня життя населення. Доведено, що в країнах з низьким рівнем доходу на душу населення державні витрати на освіту є недостатніми, а в деяких з них (наприклад, в Україні) обмежені ресурси держави використовуються неефективно. Запропоновано нові підходи до фінансування освітньо-наукової діяльності в країнах з низьким рівнем доходів на душу населення, до яких належать:

- ✦ оптимізація розподілу фінансових ресурсів;
- ✦ забезпечення безпосереднього зв'язку між обсягом видатків і результатами виконання програми;
- ✦ перехід від бюджетного планування до бюджетного прогнозування;
- ✦ цільове та критеріальне фінансування освіти;
- ✦ упровадження грантової форми фінансування навчання, наукових досліджень та стажування наукових працівників, застосування спеціальних податкових режимів та пільг для суб'єктів, котрі фінансують освіту та професійну підготовку;
- ✦ фінансування інтернаціоналізації вищої освіти;
- ✦ використання ендаументу та фандрейзингу в освітній практиці;
- ✦ перегляд та оптимізація вартості освітніх послуг;
- ✦ диверсифікація джерел фінансування шляхом розширення спектра освітніх послуг і залучення ресурсів приватного сектора;
- ✦ запровадження пільгових банківських кредитів;
- ✦ розвиток інститутів громадського контролю за ефективним використанням державних і приватних коштів у фінансуванні освітньо-наукової діяльності тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Білінець М. Ендаумент-фонд як альтернативне джерело фінансування вищої освіти. *Бізнес Інформ*. 2015. № 3. С. 35–39.

2. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України : аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>

3. Дьяченко Я. Я. Ефективність бюджетного фінансування видатків розвитку. *Університетські наукові записки*. 2017. № 1. С. 182–192.

4. Єфименко Т. І. Концептуальні підходи щодо розвитку механізмів фінансування науки. *Фінанси України*. 2016. № 8. С. 9–23.

5. Єфремова Н. Ф., Коваленко О. В. Економічне зростання, економічний розвиток: можливості економіки інноваційного типу. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 14–20.

6. Мельниченко О. А. Якість публічного управління як запорука добробуту населення країни. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1 (51). С. 8–14.

7. Олієвська М. Г. Фінансування людського капіталу в регіонах України : монографія. Рівне : НУВГП, 2017. 286 с.

8. Олієвська М. Г., Петруха С. В. Нові компетенції фахівців у сфері економіки та менеджменту: роль держави та завдання агробізнесу. *Економіка і підприємництво*. 2017. Вип. 38. С. 31–41.

9. Осецький В. Л., Татомир І. Л. Особливості використання ендаументу та фандрейзингу в освітній практиці. *Фінанси України*. 2016. № 3 (244). С. 86–100.

10. Павлюк К. В., Шапоренко О. О. Підвищення ефективності видатків державного бюджету в умовах реформ. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 4. С. 15–33.

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «План пріоритетних дій Уряду на 2018 рік» від 28.03.2018 р. № 244-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/244-2018-p>

12. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017–2018. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>

13. Статівка Н. В., Надточій А. О. Причини та наслідки зниження рівня життя населення в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 1 (49). С. 203–211.

14. Терованесов М. Р., Терованесов А. М. Основні напрями вдосконалення управління системою вищої освіти. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4. С. 157–162.

15. The Human Capital Report 2017. URL: <http://reports.weforum.org/global-human-capital-report-2017/human-capital-report-2017/>

16. Transforming our world: the 2030 / Agenda for Sustainable Development. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E

REFERENCES

Bilnets, M. Yu. "Endowment-fond yak alternatyvne dzherelo finansuvannia vyshchoi osvity" [Endowment Fund as an Alternative Source of Higher Education Financing]. *Biznes Inform*, no. 3 (2015): 35-39.

Diachenko, Ya. Ya. "Efektyvnist biudzhethoho finansuvannia vydatkiv rozvytku" [Efficiency of budget financing of development expenditures]. *Universytetski naukovi zapysky*, no. 1 (2017): 182-192.

"Hlobalni tendentsii i problemy rozvytku osvity: naslidky dlia Ukrainy: analit. zapyska" [Global Trends and Problems of Education Development: Implications for Ukraine: An Analytical Note]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>

[Legal Act of Ukraine] (2018). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/244-2018-p>

Melnychenko, O. A. "Yakist publichnoho upravlinnia yak zaporuka dobrobutu naselennia krainy" [The quality of public administration is a guarantee of the well-being of the country's population]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, no. 1 (51) (2017): 8-14.

Oliievska, M. H. *Finansuvannia liudskoho kapitalu v rehionakh Ukrainy* [Financing of human capital in the regions of Ukraine]. Rivne: NUVHP, 2017.

Oliievska, M. H., and Petrukha, S. V. "Novi kompetensii fakhivtsiv u sferi ekonomiky ta menedzhmentu: rol derzhavy ta zavdannia ahrobiznesu" [New competencies of specialists in the field of economics and management: the role of the state and the objectives of agribusiness]. *Ekonomika i pidpriemnytstvo*, no. 38 (2017): 31-41.

Osetskyi, V. L., and Tatomyr, I. L. "Osoblyvosti vykorystannia endavmentu ta fandreizynhu v osvittii praktysi" [Features of using endeavors and fundraising in educational practice]. *Finansy Ukrainy*, no. 3 (244) (2016): 86-100.

"Pozytsiia Ukrainy v reytynhu krain svitu za indeksom hlobalnoi konkurentospromozhnosti 2017-2018" [The position of Ukraine in the world ranking according to the Global Competitiveness Index 2017-2018]. <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>

Pavliuk, K. V., and Shaporenko, O. O. "Pidvyshchennia efektyvnosti vydatkiv derzhavnoho biudzhetu v umovakh re-

form" [Improvement of the efficiency of the state budget expenditures under the conditions of reforms]. *Naukovi pratsi NDFI*, no. 4 (2016): 15-33.

Stativka, N. V., and Nadtochii, A. O. "Prychyny ta naslidky znyzhennia rivnia zhyttia naselennia v Ukraini" [Causes and consequences of lower living standards in Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, no. 1 (49) (2016): 203-211.

"The Human Capital Report 2017". <http://reports.weforum.org/global-human-capital-report-2017/human-capital-report-2017/>

"Transforming our world: the 2030". Agenda for Sustainable Development. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E

Terovanesov, M. R., and Terovanesov, A. M. "Osnovni napriamy vdoskonalennia upravlinnia systemoiu vyshchoi osvity" [Main directions of improvement of management of the system of higher education]. *Biznes Inform*, no. 4 (2017): 157-162.

Yefremova, N. F., and Kovalenko, O. V. "Ekonomichne zrostannia, ekonomichni rozvytok: mozhyvosti ekonomiky innovatsiinoho typu" [Economic Growth, Economic Development: Innovative Economy Opportunities]. *Biznes Inform*, no. 1 (2018): 14-20.

Yefymenko, T. I. "Kontseptualni pidkhody shchodo rozvytku mekhanizmiv finansuvannia nauky" [Conceptual approaches to the development of financing mechanisms for science]. *Finansy Ukrainy*, no. 8 (2016): 9-23.